

Список використаних джерел

1. Боровик О.Н. Екологічне підприємництво та його переваги / О.Н. Боровик. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/14152>
2. Брижань І.А. Обґрунтування доцільності екологізації промисловості України // І.А. Брижань, Г.А. Жучкова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journals.urau.ua/index.php/2225-6407/article/view/19018>.
3. Васюков Д.О. Екологізація економіки і перехід до сталого розвитку / Д.О. Васюков, А.В. Бугаєць // Екологічна безпека. – 2009. – №4. – С. 77-83.
4. Голубов Д.М. Екологізація господарської діяльності на підприємстві / Д.М. Голубов, В.І. Кочеров. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ea.donntu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/4005/1/s8_35_kocherov.pdf
5. Дубоделова А.В. Організаційно-економічні механізми екологізації виробництва на вітчизняних підприємствах / А.В. Дубоделова, О.В. Юринець, М.М. Федорів // Вісник Національного ун-ту «Львівська політехніка». – 2011. – №698. – С. 156-162.
6. Єсіна В.О. Аналіз основних чинників екологізації економіки / В.О. Єсіна, А.О. Домніна // Комунальне господарство міст: Наук.-техн. зб. Серія «Економічні науки». – Харків. – 2013. – Вип. 111. – С.89-96.
7. Пашкевич М.С. Екологізація виробництва підприємств України / М.С. Пашкевич, Т.О. Паламарчук. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1624>

Summary. The necessity of cleaner production in Ukraine; The basic contradiction of economic and environmental development; The basic group of organizational and economic mechanisms of ecological production; Revealed preconditions for an effective environmental policy in Ukraine.

Key words: the greening of production, environment, environmental policy, environmental performance index, marketing tools greening, environmental ideology of business.

УДК: 334.012.64:631

Рарок О.В., асистент,

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ І РОЗВИТКУ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇХ РОЛІ У РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

У статті розглянуто методологічні підходи до дослідження діяльності та розвитку малих підприємств та яку відіграють роль у розвитку сільських територій.

Ключові слова: підприємництво, малі підприємства, методологічні підходи, сільські території.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми діяльності і розвитку малих підприємств розглядалися у працях В. Амбросова, В. Андрійчука, І. Баланюка, З. Варналія, Ю. Губені, В. Зіновчука, І. Ляшенка, М. Маліка, В. Месель-Веселяка, О. Онищенко, Л. Романової, П. Саблука, В. Юрчишина, С. Черемісіна, А. Чухно та ін. Разом з тим потребують подальшого дослідження питання функціонування малого підприємництва в умовах проведення економічних реформ.

Цілі статті. Визначити основні методологічні підходи діяльності та розвитку малих підприємств на сільських територіях.

Виклад основного матеріалу. Економічне пізнання законів і закономірностей розвитку підприємництва – процес дуже складний і вимагає певної методології та методів дослідження.

Методологія – вчення про сукупність основних принципів, методів пізнання і перетворення дійсності.

Важливим для кожної науки є процес одержання, опрацювання, засвоєння та використання знань, в основі якого лежать методологічні принципи та прийоми. Найчастіше методологію тлумачать як теорію методів дослідження, та створення концепцій, як систему знань про теорію науки або систему методів дослідження. Методологія виконує такі функції: визначає способи набуття наукових знань, які відображають динамічні процеси та явища; направляє, передбачає особливий шлях, на якому досягається певна науково-дослідницька мета; забезпечує всебічність отримання інформації щодо процесу або явища, що вивчається; допомагає введенню нової інформації до фонду теорії науки; забезпечує уточнення, збагачення, систематизацію термінів і понять у науці; створює систему наукової інформації, яка базується на об'єктивних фактах, і логіко-аналітичний інструмент наукового пізнання [6].

При узагальненні даної методології можна виділити три основні функції: отримання, створення нових знань; структурування цих знань у вигляді нових понять, категорій, законів; організація нових знань у суспільно-практичній діяльності.

Головним завданням методології є методологічне забезпечення дослідницької роботи, формування у дослідника спеціальних знань у сфері діяльності, що базуються на сукупності дослідницьких процедур, техніки і методів, у тому числі прийому збору й обробки техніко-економічних, екологічних і соціальних даних, та включають орієнтацію (ідея, гіпотеза, збір даних), класифікацію (встановлення залежностей) і передбачення (систематизація фактів, виявлення залежностей). З формальної точки зору методологія пов'язана з операціями, за допомогою яких формується пізнання, подальше проникнення у ще не вивченні сфери системи господарювання на базі знань, перевірених практикою [5].

Головним у методології дослідження на думку Ф.В. Зінов'єва, є застосування тих методів економічних досліджень, які дають змогу як найповніше охарактеризувати природу певного явища або процесу. В економіці переплітається вплив різномірних тенденцій, у природі на які слід орієнтуватися. Методи досліджень допомагають враховувати вплив зовнішнього і внутрішнього середовища сукупність елементів системи, їх будову і взаємозв'язки, а при необхідності за допомогою синтезу, дослідити систему як ціле [4].

Науковий метод – це сукупність засобів, способів і прийомів дослідження, властивий для нього спосіб проникнення у суть об'єкта дослідження, що вивчається. Метод економічної діяльності підприємств визначається змістом, особливостями, вимогами і завданнями. Якщо предмет дослідження відповідає на запитання, що вивчається, то метод – як вивчається [1].

В основу економічного дослідження покладено діалектичний метод. Це означає, що вчені, досліджуючи економічні явища та процеси, використовують діалектичні принципи, категорії й закони, згідно з котрими всі сторони життя суспільства як єдиного організму розглядають у взаємодії, взаємозв'язку і в розвитку.

Застосування принципу взаємозв'язку та розвитку явищ об'єктивної дійсності означає, що економічні явища треба розглядати не ізольовано, у відриві від конкретно-історичних обставин, а всебічно – у взаємозв'язку та розвитку. Наприклад, необхідно аналізувати рівень розвитку продуктивних сил і раціональне використання ресурсів у малих підприємствах на селі у взаємозв'язку з іншими як сільськогосподарськими, так і несільськогосподарськими підприємствами, з розвитком виробництва окремих видів ресурсів та вирішенням соціальних проблем сільського населення.

Аналізуючи економічні відносини та явища, треба зауважувати і те, що вони перебувають у взаємозв'язку з політичними, юридичними, демографічними, ідеологічними та соціальними відносинами, явищами природи і технікою.

Явища варто розглядати не в стані спокою, а в стані безперервного руху, і цей процес розуміти як поступовий по висхідній лінії від нижчого до вищого, в переході від кількості до нової якості, від заперечення одного явища до заперечення іншого.

Вивчати діяльність і розвиток малих підприємств не можна без пізнання практики, постійних зв'язків з нею. Мається на увазі не описове чи емпіричне пізнання практичних аспектів виробництва, – набуває значення наукове обґрунтування практики, перспектив розвитку малого підприємництва, виявлення закономірних тенденцій. Такий підхід дає змогу впроваджувати в практику все нове і передове. Обґрунтовуючи та поширюючи передовий досвід господарювання, потрібно зауважувати відмінності в умовах використання природних ресурсів у різних регіонах (районах області), тобто простежувати порівнянність відповідних умов.

Використання статистичного матеріалу відіграє важливу роль і дає змогу застосовувати різні методи. З метою поліпшення вираження результатів економічного мислення і для його полегшення кожен дослідник може використати чотири основні альтернативні види:

- вираження словом – коли немає потреби проводити глибокі дослідження з використанням різних наукових методів; зниження собівартості продукції, за всіх інших рівних умов, буде забезпечувати збільшення прибутку підприємств;
- арифметична ілюстрація засвідчує залежність попиту від ціни: при зниженні ціни продукт буде продаватись і споживатись більше, і навпаки;
- геометричний еквівалент – це вираження інформації щодо зміни ціни на товар, урожайності сільськогосподарських культур, продуктивності тварин, графічно;
- алгебраїчне вираження – використання математичних методів в економіці, тобто проведення математичного моделювання економічних процесів для вивчення певного аспекту його розвитку.

У процесі наукового пізнання економічних явищ широко застосовують елементи діалектичного методу – аналіз і синтез, індукцію і дедукцію [2].

Аналіз – це розчленування об'єкта, предмета або економічних відносин між ними на складові частини й елементи вивчення їх у відокремленому стані та з'ясування зв'язків між ними (рис. 1).

Синтез – об'єднання (подумки), окремих елементів воедино.

Аналіз і синтез широко застосовується у вивченні структури явищ, які спостерігаються, – витрат на виробництво продукції, виробничих фондів підприємств, валового виробництва продукції, структури посівів тощо.

Аналіз Синтез

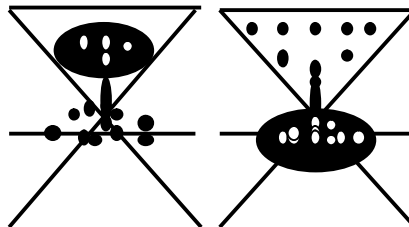

Рис. 1. Елементи діалектичного методу дослідження*

*Розроблено автором згідно джерела [2].

Своєрідним вираженням аналізу та синтезу є метод статистичних групувань: статистична сукупність розділяється на групи, а висновки робляться на підставі всієї сукупності. Наприклад, можна виконувати групування фермерських господарств за розмірами площ сільськогосподарських угідь, які перебувають у їх користуванні; райони області – за рівнем прибутковості тощо.

Індукція – це одержання загального висновку на основі одиничних фактів, тобто від фактів дослідних – до природи об'єктів.

Індукції належить важлива роль у використанні такого елемента діалектичного методу дослідження, як сходження від конкретного до абстрактного. Так, під час обміну одним товаром на інший з'ясується, що вони мають дещо спільне; а необхідно звести до чогось третього. Цим спільним є затрати праці на виробництво товарів. Використання такого елемента не потребує вивчення всієї сукупності окремих фактів і явищ, оскільки цей процес нескінченний.

Дедукція передбачає рух дослідження від загального до окремого й одиничного. Вона відіграє важливу роль у використанні такого елемента діалектичного методу дослідження, як сходження від абстрактного до конкретного. Наприклад, з'ясування категорії «додаткова вартість» дає можливість, за допомогою дедуктивного методу, виявити такі конкретні форми прибутку, як підприємницький дохід, торговий прибуток, відсоток, земельна рента.

Індукція та дедукція як елементи діалектичного методу дослідження взаємодоповнювальні. Результати їх застосування – теорії, економічні принципи й узагальнення, методики, рекомендації – використовуються для вироблення економічної політики.

Історичний елемент діалектичного методу пізнання передбачає дослідження конкретного процесу розвитку, реальних явищ в їх історичній послідовності, а логічний – спосіб пізнання економічної системи, окремих її елементів у період досягнення повної зрілості найрозвинутіших форм (рис. 2).

Рис. 2. Основні методи пізнання в економічних дослідженнях*

*Розроблено автором згідно джерела [2].

Вивчаючи масові явища, процеси, факти і виявляючи тенденції та закономірності їхнього розвитку, використовують економіко-статистичний метод. Він дає змогу з'ясувати кількісний вплив окремих чинників на зміну досліджуваного результату.

При дослідженні конкретних явищ і процесів, окрім описаних елементів діалектичного методу пізнання, в економіці підприємств поширені й інші методи та прийоми.

Економіко-математичний метод застосовують при оптимізації в плануванні виробництва, як підприємства загалом, так і прогнозування окремих елементів економічного розвитку (оптимізація машинно-тракторного парку, оптимізація кормовиробництва тощо). Математичне моделювання й алгебраїчне зображення отриманих результатів у економіці аграрних підприємств використовують тоді, коли на основі вихідної інформації за допомогою комп'ютера визначають оптимальні кількісні вираження прогнозованих показників. Застосовуючи математику, варто пам'ятати, що йдеться не про заміну економічних методів дослідження математичними, а про використання математичного апарату і розширення матеріальної бази економічних методів.

У часткових випадках при прогнозуванні розвитку та показників виробничої діяльності малих підприємств використовується метод кореляційно-регресійного аналізу для вивчення їх динаміки та перспектив [3].

Балансовий метод широко використовують для балансів матеріальних, вартісних і трудових ресурсів в управлінні економікою підприємства. Він дає змогу забезпечувати кількісні пропорції стосовно потреби і наявності ресурсів, а також пов'язати наявні ресурси з їх використанням, виявити пропорції, взаємозв'язки, що утворюються в процесі виробництва.

Монографічний метод дає змогу вивчити передовий досвід, виявити передові й прогресивні методи господарської діяльності підприємств, проаналізувати причини занепаду підприємства й обґрунтувати заходи, спрямовані на подальший його розвиток. Монографічне вивчення та опис окремих питань, явищ, передового досвіду і його узагальнення сприяє виявленню всього нового й прогресивного в економіці підприємств.

Розрахунково-конструктивний метод поширений у прогнозуванні та плануванні виробництва й економічних процесів розвитку. Він передбачає розроблення кількох варіантів розв'язання певної економічної проблеми підприємства, їх оцінку з подальшим вибором найкращого з них.

Експериментальний метод дає змогу перевірити на практиці правильність теоретичних положень, ступінь ефективності нових важелів економічного регулювання економіки підприємства. Використання цього методу розглядається як практичний крок до перевірки теоретично осмислених проблем. З його допомогою можна підтвердити правильність теоретичних розробок, уточнити їх або ж спростувати. Обмеженість застосування цього методу пов'язана зі складністю створення умов для порівняння, небезпекою завдати шкоду, тому теоретичні розробки повинні бути точними та реальними в передбаченні.

Абстрактно-логічний метод використовують на всіх стадіях розв'язання економічних проблем. За його допомогою формулюються категорії, поняття, економічні теорії та гіпотези, висновки і рекомендації. Тут на першому плані постають абстракція та логіка мислення.

Висновки. Методом економічного аналізу діяльності підприємств є комплексне і взаємопов'язане дослідження економічної ситуації з метою вивчення взаємовідносин між людьми у процесі виробничої діяльності за допомогою опрацювання інформації різними науковими способами.

При дефіциті статистичних даних про результати діяльності малих підприємств на селі, особливо це стосується особистих селянських господарств, використовують методи анкетування та соціологічного опитування, за допомогою яких можна опосередковано зробити висновки про достаток сільського населення та рівень розвитку села.

Список використаних джерел

1. Горбонос Ф.В. Економіка підприємств. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pidruchniki.ws>
2. Економіка підприємства / [Черевко В.Г., Горбонос Ф.В., Іваницька Г.Б., Павленчик Н.Ф.]. – навч. посібник за заг. ред. Г.В. Черевка. – Львів: Априорі, 2004. – 384 с.
3. Кремер Н.Ш. Теория вероятностей и математическая статистика: Учебник для вузов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2004. - 573 с.
4. Методика економічних досліджень: учеб. Пособиу / по ред. Ф. В. Зиновьева. – Симферополь: Изд-во «Таврия», 1999.- 168с.
5. Россоха В. В. Мотодологія та її роль в сучасних економічних дослідженнях / В. В. Россоха // АгроІнком.- 2009. – № 1-4.- С.50-55.
6. Шейко В.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник / В.М. Шейко, Н. М. Кушнарченко. – 5-те вид., стер. – К.: Знання, 2006. – 307с.

Summary. *The article reviews the methodological approaches to research and development activities of small businesses and played a role in rural development.*

Key words: *entrepreneurship, small business, methodological approaches, rural areas.*

УДК 346.3

Рибчинський О.М., старший викладач

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОГОВОРУ КОМЕРЦІЙНОЇ КОНЦЕСІЇ ТА ЙОГО ДЕРЖАВНА РЕЄСТРАЦІЯ

Стаття присвячена державній реєстрації договору комерційної концесії. Запропоновано шляхи вдосконалення деяких аспектів правового регулювання державної реєстрації договору комерційної концесії.

Ключові слова: *договір комерційної концесії, орган державної реєстрації договору комерційної концесії, державна реєстрація договору комерційної концесії, порядок державної реєстрації договору комерційної концесії.*

Договір комерційної концесії є новим для законодавства України, і в ньому можна знайти певні елементи інших відомих договорів. Зокрема, ліцензійного договору (надання дозволу на використання об'єктів права інтелектуальної власності), договору про спільну діяльність (співробітництво, направлене на досягнення певного результату), договору купівлі-продажу (оплатна передача матеріалів), договору комісії (можливе укладення правочинів з метою задоволення інтересів правоволодільця) та інших договорів.

Правова характеристика договору, консенсуальний двосторонній, оплатний [2].

Укладення договору комерційної концесії переслідує мету отримати однією особою дозвіл на використання об'єктів інтелектуальної власності та комерційного досвіду для успішної реалізації товарів, надання послуг чи виконання робіт і впливати таким чином на розширення ділової репутації іншої особи. З позиції користувача - це можливість використання у підприємницькій діяльності комплексу виключних прав контрагента, а правоволодільця - створення виробничої, торгової чи збутової ланки в мережі свого бізнесу для просування товарів чи послуг, розширення ринку їх збуту.

Таким чином, в укладенні договору комерційної концесії зацікавлені обидві сторони. Перевагами для правоволодільця є можливість у досить короткі строки створи-